

Alaala Sa . . .

(Karugtong ng nasa pahina 7)
lilimahid na anyo, sa kaniyang pananamit na marami nang araw sa katawan, ay di ang hindi ako nahabag. Nguni't siya'y tunay na umiibig sa akin, at sa likod ng kaniyang kaayusan ay naroon ang pusong tinitibukan ng pinakamasidhing pagmamahal sa tinubuang-lupa.

—Paano tayo ngayon?—ang aking tanong.

—Ako'y babalik, Nena, pagkatapos ng labanan, at pagkaraang mapalis na sa lupang ito ang ating mga kaaway. Umasa kang sa di magluluwat ay paririto ako upang ikaw'y kunin, Nena,—ang kaniyang pahayag.

—Hindi ka kaya makalimot. Ding?

—Makalimot? Paano kita malilimot, Nena? Hindi ba ikaw ang sa gitna ng kabundukan ay siyang tumatanglaw sa aking mga pag-sisikap? Ikaw ang nakapagparub-dob sa aking kalooban sa sandaling ibig ko nang magulapay sa hirap. Kung paanong hindi ko malilimot ang mga araw ko sa bundok, Nena, ay higit kitang hindi malilimot.

Sa huling gabing iyon ay niya-ya niya akong magpasyal sa tabi ng batis na noo'y bahagyang naliliwanagan ng buwan. Ibig niyang matandaan ang gabing iyon, ang kaniyang wika, samantalang kami'y banayad na naglalakad. At saka, ang kaniyang bulong sa akin, upang di ko malimot ang gabing ito, upang sa pakikipaglaban ko'y taglay-taglayin ang iyang larawang makapagpapalakas sa aking kalooban, ay may hihilingin ako sa iyo.

—Ano iyon?—ang marahan kong tanong.

Nabigla ako sa kaniyang sinabi. Iyon na ang pinakasukdulang pag-subok sa aking naipangakong pag-ibig sa kaniya. Ako'y hindi nakaimik, hindi ko namalayan kung ako'y nakahahakbang pa sa mga sandaling iyon. Nakiusap siyang muli, si Ding na ang tinig ay banayad na banayad na waring tumatagos sa kaibuturan ng aking puso.

—Pabaunan mo ako ng isang sanglang di ko maaaring malimot—ang kaniyang pithaya.

Aywan ko ba kung bakit ako'y di nagkaroon ng lakas na makatanggi sa sandaling iyon; nada-ma kong kailangan niya ako, kailangan niya ako. At nalimot ko ang lahat. . .

(Nasa pahina 19 ang karugtong)

IBONG WALANG PUGAD

Tulambuhay ni *Iñigo Ed. Regalado*

III

*Yaong mag-asawa sa tuwa'y nagtalik
dahilan sa sanggol na kaibig-ibig,
lalo ang lalaking may balat sa lig
at kamag-anakan ni kabisang Tales.*

*Ang lalaking yao'y masikap sa buhay,
walang basag-ulo, Lupo ang pangalan;
ang babai'y lubhang mabuti sa bahay,
ulirang asawa, Oreng ang palayaw.*

*Si Lupo'y lumaki sa isang panahon
na ang bayan niya'y salab sa linggatong,
hindi nililimot ang isang kahapong
sinapot ng ulap ng palad na sahol.*

*Yaong baliw na si pilosopo Tasyo,
si Sisa, ang ina ni Crispit Basilyo,
gayon din ang bantog na kapitang Tiago
ay inabot niya sa bayang San Dyego.*

*Nang magtulisán na si kabisang Tales
silang mag-aanak ay nagsitalitis
sa kiná Sinang nga siya napasampid
nanilbihan doong kain ang kapalit.*

*Yaong Marya Clarang balita sa dilag
saka si Ibarrang sa dunong nabansag
dahilan kay Sinang ay kanyang natatap
na nag-iibigan nang masuyo't wagas.*

*Si Elyas, ang ama ng binatang Senon
ay alam din niyang kilabot kahapon,
yaon ay lalaking hindi umuurong,
buhay ang puhunan sa mabuting layon.*

*Kaya nga't si Lupo'y masasabi nating
namulat ang isip sa madlang hilahil,
nadagi ang puso sa mga tiisin
at ngayo'y wala nang takot sa panimdim.*

*Si Oreng ay kanyang sinuyo't minahal
bukhat nang umoo sa bahay ni Sinang
yaon, nang bata pa'y doon na namuhay
at naging dalaga sa paninilbihan.*

*Kaya nga, si Senday ay pinarang anak,
inaring bunga na ng kanilang palad,
—“Dahilan kay Sinang!”—kay Oreng na saad,
—“Oo nga!”—ang ayon ng asawang liyag.*

(Nasa pahina 19 ang karugtong)

Nakipaglaro Sa . . .

(Karugtong ng nasa pahina 10)

Ricardo. Nang matapos ang awit ay walang pumalakpák. Kapagkaraka nama'y nagparingig ang orkesta ng isang malinding tugtog. Kinuha ni Ricardo ang tanikalang gintong bigay sa kanya ni Loris ay buong pagngingitngit na itinapon, at pagkatapos ay tumakbong patungo sa kinauupán kaní-kaniná ng “waitress” na iyóng umawit ng *Ay kalisud!*

Nguni't si Dolores ay wala na.

* * *

Isang kaibigan ng nawalang “waitress” ang nagsabi kay Ricardo na pagkatapos ng huling awit ay patakbonng lumabás iyon na hindi nilá matiyák kung humahaguhól o humahalakhák.

—Ang babaing iyan—ang wika pa kay Ricardo,—ay isá sa mga itinaboy rito ng kapalaran; nakipaglaro siya sa panahón, nguni't matitiyák ko sa inyóng siya'y malinis sa lalong malinis; sa biglang tingin, siya'y masaya, walang kasing-saya, nguni't ang puso niya'y lumuluha, at walang nasasabi-sabi sa aming magkakasama kundi isang pangalan lamang: Ricardo!

Nagdilim halos ang matá ng binata. Ipinihit ang mga paa at nagbalik sa dakong pinanggalingan. Ang tanikalang itinapon ay hinanap.

Nang hindi makita ay umiyák na parang bata.

—«o»—

Nalagas . . .

(Karugtong ng nasa pahina 11)

Matagal na hindi kumibo si Gloria. Nang magsalita ay nangatagal ang kanyang tinig.

—Paano ba ang gagawin ko ngayon?

—Bakit?

Umiyak na muli si Gloria.

—Naku, sabihin mo sa akin. . . wala na si Fred. . . paano ang gagawin ko?

—Bakit nga?

—Inom na kaya ako ng lason. naku, sabihin mo sa akin. . .

Nagsasalita siyang tila wala sa sariling bait.

Naunawaan ko ang nais niyang sabihin. Nanlamig din ako nang madama kong nauunawaan ko na siya. Nguni't wala akong mada mang kalutasan, maging sa aking puso.

Ang Kamay . . .

(Karugtong ng nasa pahina 8)

siya at iyo'y isá lamang sa mga kasama sa bahay ay ipinikit na mulí ang mga matá upang makatulog. Waláng anú-anó ay nakaulinig siya ng isáng tinig na nagsabi sa wikang kastila ng salitang *iros*. Nang siya'y dumilat ay nakita niyang ang natatalukbungán ng puti ay nakaluhód sa paanán ng Sagrado Corazon de Jesus na nasa kaniláng altar o dambana. Nagkulubóng siya ng kumot.

Kinaumagahan ay ibinalita ni Ofelia ang nangyari namán sa kanya nang hatingsabí ring yaón. Natutulog din siya noon nang ang bata ay umingit. Nang idilat daw ni Ofy ang kanyang mga matá ay nakitang ang kanyang kulambo ay umaangát ng wala namáng kamáy na nag-aangat. Hindi niya pinansín at ipinaghele ang bata. Waláng anú-anó ay náringig din niya ang isang tinig na nagsabi ng *iros*, katulad ng sinabi rin kay Lucy ng nakatalukbóng ng puti.

(Ang *iros* ay salitang kastila na ang ibig sabihin sa tagalog ay magsialis kayó.)

Nabuo sa akala ng dalawang magkapatid na marahil ay "dinalaw lamang silá ng kalulwa ng kaniláng mahal na iná", kaya't ang kaniláng pinagkayarian ay ipagdasál nilá at ipagpamisa.

Ngayóng mangyari na ang lahat ng nangyari ay saka pa lamang nabuo ang paniwala ni Lucy na sila'y talagang dinalaw ng kalulwa ng kaniláng mahal na iná at pinaáalis sa pook na kaniláng tirahan sapagka't may malungkot na mangyayari.

Ang malungkot na kinasapitan ng magkapatid na Pamintuan ay lalo pang pinalungkót ng kapahamakáng mangyari kamakailán lamang sa kaniláng kapatid na pari, si P. Jose Pamintuan, kura sa purok ng Sampalok na nasagasaan ng isáng "jeep" sa daang M. Earnshaw. Si P. Pamintuan ay namatáy noon din at ang nagpatakbo ng "jeep" ay di man lamang tumigil upang sakloloohan ang paring nasagasaan.

* * *

Ang isá pa sa mga sinawi ng kalupitan ng mga kaaway sa ibayo ng ilog, sa Ermita, ay si koronel Telesforo Martinez ng hukbong pilipino. Itó noon, kasama ng kanyang anak at ng isá pa ring koronel ng hukbo natin sa Mindanaw, si koronel Angeles, ay nagkakanlóng sa kaniláng "shelter" sapagka't nagsalá-salabat ang pun-

IBONG WALANG PUGAD

(Karugtong ng nasa pahina 17)

At nitong si Senday ay maging dalaga silá ang nágisingáng amát iná niya si Sinang ay manong minsan ma'y nákita at ni sa gunita ay hindi kilalá.

Palibhasa'y bugtong ng dating butihin, butihin din namán, mabini't mahinhin, kayá't ang dalaga ay halos sambahin ng amáng si Lupo't ng ináng si Oreng.

At si Senday namá'y waláng sinasakit kundi ang maglingkod ng buong pag-ibig, pagkámuga na'y sasalok ng tubig, pagbalik sa bahay, linis pa ng linis.

Anupát ang buhay niláng mag-aanak ay di nálihis sa guhit ng palad kayá't ang kasyahá'y siyang namumugad sa kaniláng dampang laging mapanatag.

(Itutuloy)

long humahaging. Ang bahay nilá ay inakyát upang dakpin si koronel Martinez na pinaghihinalang may kinalamán sa mga lihim na kilusán. Nang waláng nátagpuang tao sa bahay, ang ginawa'y hinagisan ng "hand grenade" ang "shelter" na pinangungublihan ng dalawang koronel na nangamatáy noon din.

Si koronel Martinez ay kabilang sa mga namayani sa Bataan at sa mga nahirap sa Kapas. Nitóng panahón ng *Repúblika* sa ilalim ng pamamatnubay ng *Pangulong* Jose P. Laurel ay itinalagá siya sa Malakanyang upang maging katulong ni heneral Capinpin na noo'y tagapayo o *adviser* ng Pangulo sa lahat ng bagay o suliraning may kinalamán sa hukbo. Sa Malakanyang, si koronel Martinez ay kabilang sa pulutóng ng mahalagáng taong may nalalaman sa mga lihim na kilusán. Nang mga hulíng araw ng *Repúblika* ay pinakiusapan ng *Alkalde* Guinto ng Maynila ang *Pangulong Laurel* upang si koronel Martinez ay itilagá sa Siti-Hol sa pagtatátág ng hukbong kung tawagin ay "home guard". Bagamán nakatalagá na si koronel Martinez sa Siti-Hol ay lagi siyang nagtutungo sa Malakanyang upang makipulong at makipagsanggunián sa mga dati niyang kasama.

Ang inasám-asám ni koronel Martínez na ayon sa kanya'y *malupalhatíng araw ng atíng katubusan*, dahil sa kabuhungán ng mga hapón, ay di man lamang niya nakita.

Siya'y namatay na kayakap-yakap ang bandila ng malilinis na simulafn ng Demokrasya.

* * *

Magalang na pinararating namin sa mga giliw na mambabasa na may natitipon na kamíng ulat na nauukol sa nakapanlulumáy na nangyari sa mga pook ng Pako, Ermita, Maalat at Intramuros o loob ng Maynila. Ang unang lathala namin ukol sa mga nangyari doon ay pinamagatang *Sa Kabila ng Ilog* na lumabás sa unang bilang nitóng ILANG-ILANG, ang ikalawa'y pinamagatan namáng *Mga Sinawi ng Kapalaran* at lumabás sa sinundang bilang nitó. Ang mga lathalang itó, na siyang pangatlo, ay inuluhan namán ng *Ang Kamáy ng Tadhana*. Sa susunod na bilang namin ay abangán ninyo ang *Sa Kukó ng mga Ganid* na pinakakarugtong ng mga lathalang nasabi na kababasahan ng iba't iba pang nakanpangingilabot na mga pangyayari.

Alaala Sa . . .

(Karugtong ng nasa pahina 17)

Ibang-iba si Ding nang siya'y magpaalam sa akin; waring nagdagan ang sigla ng kaniyang katawan at natiyak kong sa pagtungo niya sa larangan ay hindi siya maaaring mamatay, alang-alang sa taglay niyang sanglang magpapagunitang may naghihintay sa kaniya sa nayon ng Matalahib . . .

MALUWAT nang nagbalik ang mga amerikano sa Pilipinas. Sa kabayanan ay wala na ang garison ng mga hapon. Nabalitaan na rin namin ang pagsuko ng Hapon. Tahimik na sa kabayanan—malimit na kaming magtungo roon sapagka't wala nang hapong yuyukuran sa daan.

Nguni't si Ding ay hindi ko pa nakikitang muli. Hindi na yata siya magbabalik. Namatay kaya siya? Walang makapagsasabi sa akin sapagka't ang nayon ng Matalahib ay nasa paanan ng bundok at maluwat nang nangagsilisan ang mga gerilya—sila'y nasa kabayanan nang lahat. At sa paglipas ng mga araw ay nadarama kong si Ding ay hindi na magbabalik sa nayon ng Matalahib.

At ngayon ay Araw ng mga Yumao.

At may nagugunita ako—ang aking pag-ibig.

At ang aking pag-ibig ay may puntod sa kaibuturan ng aking puso—ang puntod ng isang pag-ibig na pinagmalupitan ng tadhana o ng kapwa. Alin man sa dalawa ay di makababago sa katotohanang si Ding ay hindi na magbabalik sa akin.

Kaya sa Araw ng mga Yumao ay tatanglawan ko ang kaibuturan ng aking puso.

At harinawa'y wala na ang puntod na iyon—sapagka't pinawi na ng paglimot na siyang nananahanan sa aking puso.

WAKAS

Manila Blue Printing Co. Inc.

ARLEGUI, PANULUKAN NG GUNAW

Tuwirang Importador

Nagtitinda ng mga kagamitan at Kasangkapan ng
Tanggapan at Lahat ng Uri ng mga
Inaangkat na Kagamitan

Gumagawa ng "White Print" at "Blue Print"